

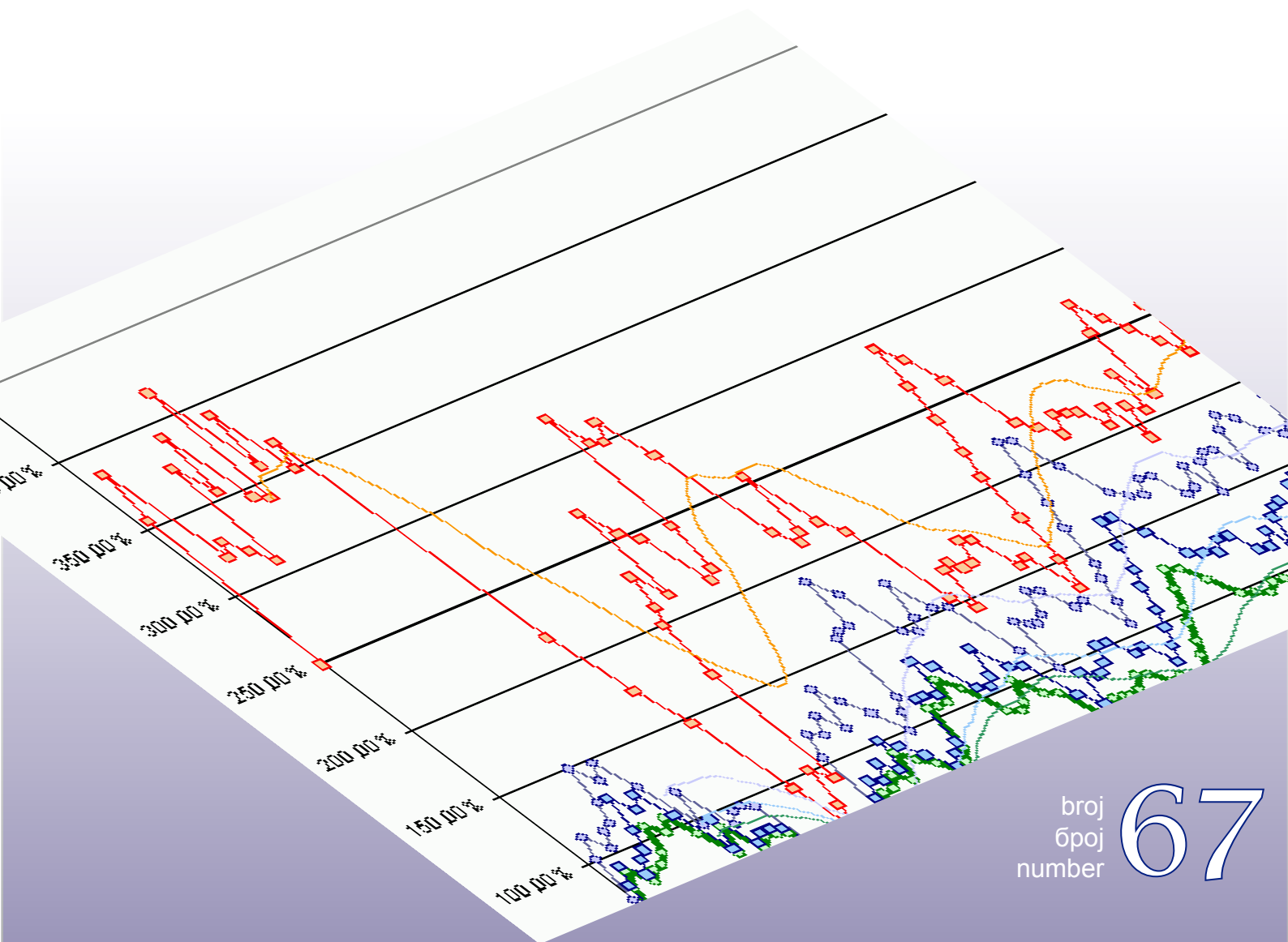
Bosna i Hercegovina
Odjeljenje za makroekonomsku analizu
Upravnog odbora Uprave za indirektno-
neizravno oporezivanje

Босна и Херцеговина
Одјељење за макроекономску анализу
Управног одбора Управе за индиректно
опорезивање

Macroeconomic Unit of the Governing Board of the Indirect Tax Authority

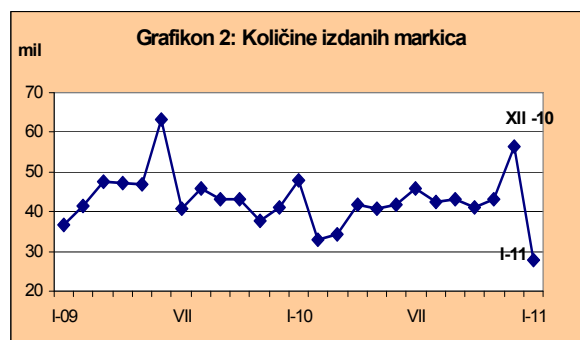
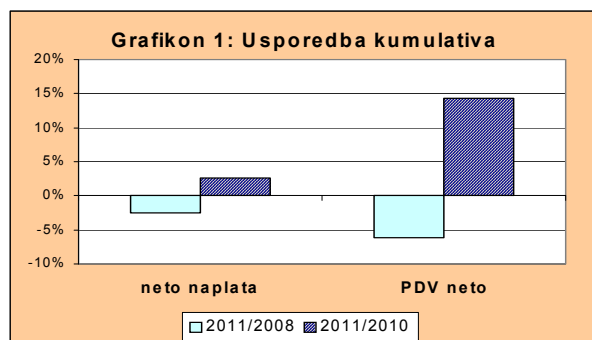
Oma Bilten

broj
број
number **67**

Uz ovaj broj

Prema preliminarnom izvještaju UNO je u siječnju 2011. naplatila, po odbitku povrata, 370 mil KM neizravnih poreza, što je za 1,31% više nego u istom mjesecu 2010.g. Za razliku od ukupne naplate neto prihodi od PDV-a su u siječnju porasli za 14,3%. Prema projekcijama Odjeljenja očekuje se da će naplata u 2011. dostići razinu iz pretkrizne 2008.g. Međutim, usporedbe sa siječnjom 2008. pokazuje da je naplata prihoda u siječnju 2011 ipak bila manja od naplate u istom mjesecu 2008.g. (Grafikon 1). Visok rast prihoda od PDV-a u siječnju 2011. je neutraliziran rastom povrata od neizravnih poreza u visini od 12,5% i padom prihoda od trošarina od 15,5%.

Jedan od faktora smanjenja prihoda od trošarina jeste i smanjenje količine izdanih trošarinskih markica na cigarete u siječnju 2011 (Grafikon 2). To je ujedno i najniža mjesečna količina zabilježena u protekle tri godine. Kompanije iz duhanske industrije su u prosincu 2010. neočekivano, pred povećanje posebne trošarine 1.1.2011., povukle enormne količine trošarinskih markica. To je dovelo do toga da je dio prihoda od trošarina na cigarete (+ pripadajući PDV), koji je planiran za 2011.g., realiziran u 2010. povećavajući izvršenje prihoda za fiskalnu 2010. Očekuje se da će se tržište cigareta stabilizirati tijekom 2011., budući da su elementi trošarinske politike BiH poznati i predvidljivi, dok je stupanjem na snagu novih viših minimalnih stopa trošarine na cigarete u EU od 2011.g. sužen „manevarski prostor“ za dampinške cijene cigareta na BH tržištu. Polovica članica EU bit će primorana da povećava stope trošarina na cigarete kako bi ih uskladile sa novim minimalnim stopama. To će biti „okidač“ za velike duhanske kompanije da redefiniiraju politiku nastupa na tržištu EU, ali i politike prodaje na tržištu BiH i zemalja u okruženju.

dr.sc. Dinka Antić
šef Odjeljenja

Sadržaj:

Kretanje uvoza i prihoda od trošarina na pivo, vino, alkohol i alkoholna pića u BiH	2
Utjecaj krize na poreznu strukturu u EU	7
Robna razmjena u razdoblju siječanj-prosinac 2010.g.	10
Iz aktivnosti Odjeljenja	15
Konsolidirani izvještaji: BiH-Centralna vlada	16
Konsolidirani izvještaji: Županije	18

tehnička obrada : Sulejman Hasanović, IT suradnik

Kretanje uvoza i prihoda od trošarina na pivo, vino, alkohol i alkoholna pića u BiH

(pripremio: Aleksandar Eskić, makroekonomista u Odjeljenju)

Uvod

Tekst koji slijedi nastavlja se na članak iz Biltena br. 64-65. Drugim riječima, i dalje su nam u fokusu pivo, vino, alkohol i alkoholna pića, u prvom redu obujam i vrijednost uvoza kao i prihodi od trošarinske obveze na ove proizvode zaključno sa prosincem 2010. godine. Svakako, analizirali smo i prosječnu cijenu koja, s jedne strane, reflektira kretanje cijena ovih proizvoda u zemljama iz kojih se vrši uvoz, i sa druge strane, preferencije potrošača i dijela dohotka koji su potrošači spremni dati za zadovoljenje potreba u smislu konzumiranja ovih proizvoda. Istodobno, nudimo prikaz dinamike kretanja prihoda od trošarinskih obveza na ove proizvode pri tome razlikujući uvoznu i domaću trošarinu. Opet napominjemo da se obračun trošarinske obveze vrši prema količini ovih proizvoda¹, a ne prema nekim drugim njihovim osobinama. Ako tome dodamo činjenicu da su nam na raspolaganju bili posljednji podaci² na osnovu kojih je vršena analiza, kao i aktualan moment u svjetlu veoma teške ekonomske situacije, koja se ogleda, prije svega, u povećanju broja nezaposlenih, stagnaciji ličnih primanja u nominalnom iznosu, skoro svakodnevnim povećanju troškova života uz kontinuiranu neizvjesnost u smislu „skorog povratka ekonomije na stare staze,, - sve prethodno navedeno čini veoma zanimljivim analizu koju predstavljamo na sledećih nekoliko stranica.

Kretanje obima i vrijednosti uvezenog piva³

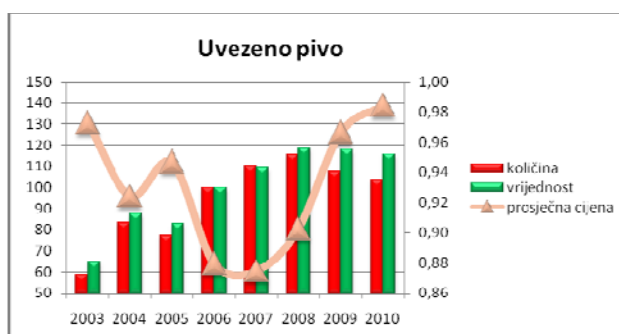
Sa donjeg grafikona jasno se uočava da je količina kao i vrijednost uvezenog piva konstantno bila u porasti sve do 2008. godine u promatranom razdoblju `03 - `08. U odnosu na baznu godinu, količina je rasla nešto brže u 2007. godini, dok u 2008. dolazi do promjene kada bilježimo brži rast vrijednosti od količine.

Na desnoj skali pratimo kretanje jedinične cijene uvezenog piva predstavljene narandžastom linijom. Cijena se konstatno kreće ispod 1 KM/l uvezenog piva i tek tijekom 2010. godine skoro dostiže granicu od 1KM/l (porast od 8.9% u odnosu na prosjek prethodne godine tj. 12.6% u odnosu na 2007.). Promatrano razdoblje možemo podijeliti u dva razdoblja; do 2007. godine jedinična cijena se smanjivala i dostigla je svoj minimum od 0.87 KM/kg, dok od tada bilježi rast, prvo u 2008. godini pa zatim nastavlja i tijekom 2009. i 2010. godine. Posljednjih nekoliko godina karakteriše natprosječna inflacija koja se kod nas generirala putem viših uvoznih cijena, uz istodobnu stagnaciju neto plaća u zemlji. Upravo ove dvije veličine su imale utjecaj na smanjenje količine uvezenog piva uz povećanje jedinične cijene u promatranom razdoblju 2003 - 2010. godina.

¹ Kao i prema udjelu alkohola u alkoholnim pićima

² Podaci obuhvataju cijelu 2010. godinu, kao i prethodno razdoblje, sve do 2003. godine.

³ U analizi su korišteni raspoloživi podaci koji se odnose na razdoblje 2003 - 2010. godina. Također smo se opredijelili za korištenje baznih indeksa sa baznom godinom 2006. kako bismo bolje naglasili smjer i intenzitet kretanja promatranih pojava.

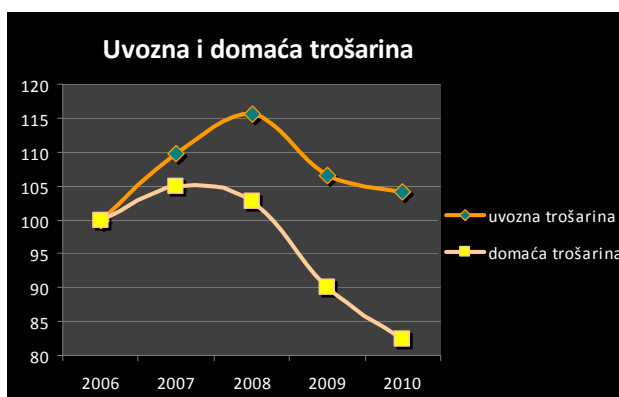

	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
količina	58.7	83.5	77.0	100.0	109.9	115.6	107.5	103.5
vrijednost	64.9	87.7	82.9	100.0	109.3	118.7	118.1	115.8
prosječna cijena	0.97	0.92	0.95	0.88	0.87	0.90	0.97	0.98

Opet konstatiramo da je vrijednost uvezenog piva manje podložna oscilacijama za razliku od količine. Istodobno, obje promatrane veličine su i dalje iznad razine registrirane u baznom razdoblju.

Kretnje uvozne i domaće trošarine na pivo

Sa donjeg grafa možemo zaključiti da su prihodi od trošarina na pivo iz uvoza i dalje na višoj razini u odnosu na baznu godinu. Iako, kumulativno promatrano, prihodi od trošarina na pivo bilježe kontinuiran pad tijekom razdoblja 2008. – 2010- godina. Isto tako, iz podataka vidimo da prihodi od domaćih trošarina bilježe oštiji pad pa zaključujemo da simultano dolazi do smanjenja potrošnje piva u zemlji kao i pada tržišnog udjela domaćih proizvođača.

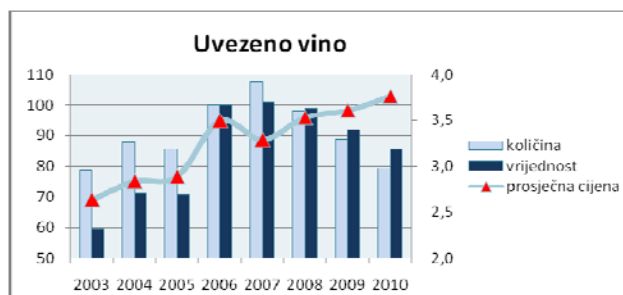
	2006	2007	2008	2009	2010
uvozna trošarina	100.0	109.8	115.6	106.6	104.1
domaća trošarina	100.0	104.9	102.7	90.1	82.4

Rast jedinične cijene uvezenog piva neminovno vodi porastu prihoda od PDV-a što može do određene granice ublažiti pad prihoda od trošarine.

Kretanja obima i vrijednosti uvezenog vina

Na grafikonu jasno uočavamo da smo 2007. godina uvezli najviše vina u odnosu na promatrano razdoblje tako da ona predstavlja prelomnu godinu u tom smislu. Takođe vidimo da je vrijednost

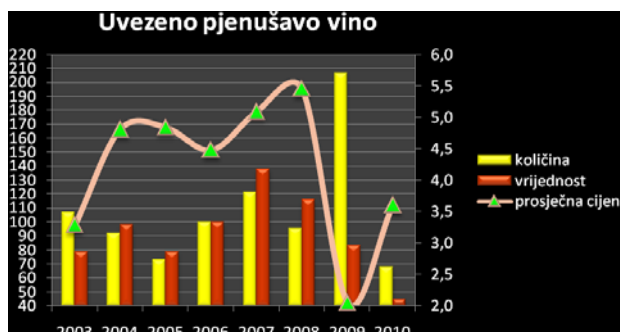
uvezenog vina stabilnija kategorija u odnosu na količinu u razdoblju nakon 2007. godine. Istodobno bilježimo konstantan porast jedinične cijene vina što može biti efekat zajedničkog djelovanja nekoliko faktora, kao što je porast cijene vina na tržištima zemalja iz kojih se vino uvozi, ali i orijentacije domaće potražnje ka skupljim vinima.

	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
količina	78.7	87.8	85.5	100.0	107.6	98.2	88.7	79.3
vrijednost	59.3	71.2	70.6	100.0	101.3	99.1	91.7	85.5
prosječna cijena	2.6	2.8	2.9	3.5	3.3	3.5	3.6	3.8

Što se tiče kretanja jedinične cijene uvezenog vina, primjetan je trend rasta prosječne cijene i to za oko 18% za razdoblje do 2006. godine, a potom dolazi do blagog usporavanja i porast iznosi skromnih 8%.

U nastavku dajemo prikaz kretanja dinamike uvoza pjenušavog vina. Što se tiče kretanja uvezene količine i vrijednosti pjenušavog vina imamo veoma interesantnu situaciju. U 2007. godini uvezena količina pjenušavog vina raste za preko 20%, a vrijednost za oko 38% u odnosu na bazno razdoblje. Samo tijekom narednih 12 mjeseci imamo pad kako količine tako i vrijednosti za skoro 20%, ali sa porastom prosječne cijene uvezenog vina koji dostiže vrhunac baš u toj godini i iznosi 5.5 KM, što predstavlja rast od skoro 10% u odnosu na 2007. godinu, tj. rast od preko 20% u odnosu na 2006. godinu. Potom u 2009. godini imamo jednu veoma čudnu situaciju kada količina uvezenog vina raste za preko 100% uz istodobni pad vrijednosti uvezene količine vina za preko 20%! Te godina prosječna vrijednost uvezenog vina iznosila je 2.1 KM, što predstavlja pad od preko 60%. I nakon toga, u 2010. godini i obujam uvezenog vina kao i njegova vrijednost dostižu svoj historijski minimum, i to tako da je količina opala za oko 65% dok je vrijednost uvoza bila 50% manja. Jedina veličina koja je zabilježila porast u tom razdoblju je prosječna cijena koja je dobila na vrijednosti preko 70% u odnosu na prethodnu godinu, ali i dalje je 20% manja od prosječne cijene u baznom razdoblju.

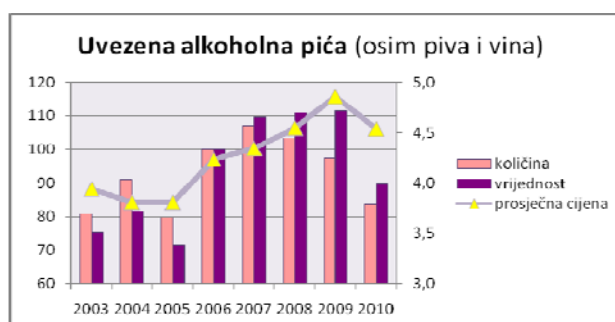
	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
količina	106.8	91.7	72.6	100.0	121.3	95.2	206.7	67.4
vrijednost	78.3	98.4	78.5	100.0	137.9	115.9	83.3	44.5
prosječna cijena	3.3	4.8	4.8	4.5	5.1	5.5	2.1	3.6

Kretanje obujma i vrijednosti uvezenih alkoholnih pića

Kada govorimo o smjeru i intenzitetu kretanja uvezene količine i vrijednosti alkoholnih pića, primjećujemo konstantan porast uvezene količine sve do 2007. godine, dok je vrijednost nastavila da raste, istini za volju dosta sporije, do 2009. godine.

Na kraju 2010. godine konstatiramo da je vrijednost uvoza opala za 10% u odnosu na 2006. godinu⁴ dok je količina zabilježila nešto oštiri pad koji je iznosio oko 17%.

Tijekom promatranog razdoblja prosječna cijena konstantno raste sve do 2009. godine kada dostiže svoj maksimum od 4.9 KM što predstavlja porast od oko 17% u odnosu na bazni razdoblje. Potom je došlo do pada prosječne cijene za 7% u 2010. godini.

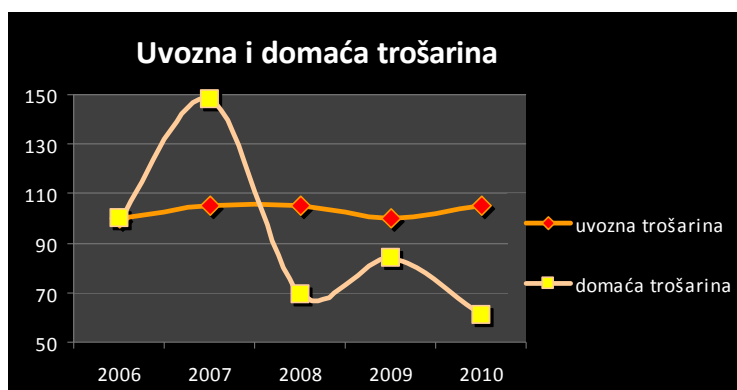
	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
količina	80.9	91.0	79.8	100.0	106.9	103.3	97.3	83.6
vrijednost	75.2	81.7	71.6	100.0	109.6	110.8	111.7	89.6
prosječna cijena	3.9	3.8	3.8	4.2	4.3	4.5	4.9	4.6

Kretanje prihoda od uvozne i domaće trošarine na alkoholna pića

Što se tiče uvozne trošarine, ona je zabilježila porast od oko 5% u 2007. godini, da bi se naredne godine vratilo na razinu iz bazne godine, a onda potom porasla za opet oko 5% tijekom 2010. godine.

Ono što je vidljivo u ovom momentu u smislu implikacija analiziranih veličina na ukupne javne prihode po ovom osnovu, a to je da povećanje prosječne cijene uvezenih alkoholnih pića i posljedično porast prihoda od PDV-a po ovom osnovu može u određenoj mjeri ublažiti pad količinskog uvoza i na taj način umanjene prihode od trošarinskih obveza na promet tih proizvoda.

⁴ Pri tome apstrahirajući utjecaj porasta opće razine cijena u tom razdoblju.

	2006	2007	2008	2009	2010
uvozna trošarina	100.0	105.2	105.4	100.0	105.2
domaća trošarina	100.0	148.2	69.3	84.2	60.9

Kretanje domaće trošarinske obveze na vino i alkoholna pića predstavlja istinski fenomen. U 2007. godini tijekom sva četiri kvartala bilježimo enormno povećanje u odnosu na baznu godinu. U 2008. godini imamo potpuno obrnut trend; rapidan pad ovih prihoda kako u odnosu na prethodnu godinu tako i u odnosu na baznu godinu. Potom se ispoljene tendencije smjenjuju i na kraju 2010. godine prihodi od domaćih trošarina bilježe pad od 40% u odnosu na bazni razdoblje. Ono što jednim dijelom može da objasni ovaj enorman pad leži u izmijenjenom tretmanu voćne prirodne rakije i mnogo manje trošarinske obveze na proizvode iz ovog tarifnog stava.

Zaključak

Na prethodnih nekoliko stranicama predstavili smo osnovne karakteristike uvoza od oporezivanja vina, piva i alkoholnih pića i prihoda po tom osnovu. Polazeći od činjenice da se trošarinska obveza obračunava na osnovu količine, a na osnovu podataka da se prihodi od trošarinske obveze na ove robe kreću u omjeru 3/4 uvozna trošarina prema 1/4 domaća trošarina, zaključujemo da uvoz zahtijeva veću pažnju u smislu analize njegove strukture kroz prizmu prilagođavanja i dogradnje domaćih kapaciteta koji bi mogli zamijeniti jedan dio tog uvoza. Što se tiče piva, na uvoznju trošarinu otpada oko 63% (sa pozitivnom tendencijom) od ukupne trošarine na pivo, dok kod vina i alkoholnih pića imamo situaciju da je udio uvozne trošarine takođe porasta sa 75% - 80% na oko 85% u 2010. godini.

Kada vršimo obračun trošarinske obveze na pivo, vino i alkoholna pića onako kako to radimo po propisima koji su trenutno važeći, javlja nam se pitanje 'realne vrijednosti' prihoda po ovom osnovu tj. njegove kupovne moći. Naime, ovakav tretman ovih roba ne uključuje efekte promjene vrijednosti domaće valute tj. promjene cijena što utječe na gubitak vrijednosti ove vrste prihoda tijekom vremena. Rješenja ovog problema se nazire u smislu ili izravnog vezivanja trošarinske obveze na 'vrijednosnu' komponentu ovih proizvoda ili indeksiranje trošarinske obveze npr. indeksom potrošačkih cijena, kao najčešće korištenim pokazateljem inflacije⁵.

⁵ Prema izvještaju Europske banke za obnovu i razvoj 'Transition Report 2010' procijenjena inflacija za 2010. godinu iznosi 2.0%, dok projekcije Međunarodnog monetarnog fonda za 2011. godinu govore da možemo očekivati inflaciju od 2.2%

Utjecaj krize na poreznu strukturu u EU

(piše: Aleksandra Regoje, makroekonomista u Odjeljenju)

Dinamika poreznih prihoda u Europskoj uniji u posljednjih nekoliko godina treba biti analizirana u kontekstu globalne ekonomske krize. Članice su u različitoj mjeri pogođene krizom, u ovisnosti od stupnja makroekonomskih disbalansa koji su joj prethodili. Stoga se i razlikovao njihov prostor za tzv. fiskalni manevar. Neke su u tome prednjačile zbog stabilnih proračunskih pozicija i odsustva makroekonomskih disbalansa, dok su druge bile u nepovoljnom položaju zbog visokih deficita proračuna. Politike su se stoga značajno razlikovale, odražavajući makroekonomske i fiskalne uvjete pojedinih članica.

Dinamika poreznog opterećenja i strukture poreznih prihoda

Ukupno porezno opterećenje, mjereno odnosom poreza (uključujući doprinose) i bruto društvenog proizvoda (BDP), je relativno visoko u Europskoj uniji, a naročito u zemljama EU15. Visoke stope poreznog opterećenja najvećim dijelom potječu od rasta javnog sektora u razdoblju od 1970. do 1990. godine. Mnoge zemlje su kasnih 1990-tih godina iskoristile prednosti povoljnih proračunskih pozicija kako bi smanjile porezno opterećenje, i to mjerama smanjenja stopa poreza na dobit, dohodak i socijalnih doprinosa. Ipak, ovaj indikator je počeo opadati tek od 2000. godine. Nakon pada u razdoblju 2000-2005. godine, porezno opterećenje opet raste između 2005. i 2007. godine. Godine 2008. financijska kriza negativno utječe na porezne prihode, a najveći efekti su se „slili“ u 2009. godinu kada je pokazatelj poreznog opterećenja snažno opao.

Najveći udio u poreznim prihodima (uključujući doprinose) EU27 u 2009. godini imali su prihodi od socijalnih doprinosa (35,6%). Nešto manji udjelimaju neizravni (32,54%) i izravni porezi (30,98%). Ostatak se odnosi na kapitalne poreze. U odnosu na prethodnu, 2008. godinu, zabilježen je rast udjela prihoda od doprinosa za 1,74 proc. poen. Sa druge strane, u istom razdoblju su izravni porezi zabilježili pad udjela za 1,64 proc. poen, dok se udio neizravnih poreza nije značajnije promijenio.

Prilikom analize uzroka najnovijih trendova poreznih prihoda **potrebno je razdvojiti efekte cikličnih faktora od efekata promjene poreznih politika** na njihovu naplatu.

Ciklični faktori

Gospodarski ciklus različito utječe na pojedine vrste poreznih prihoda. Izravni porezi su u najvećoj mjeri prociklični, usljed osjetljivosti poreza na dobit na ciklus u gospodarstvu, te progresivnih stopa poreza na dohodak. Doprinosi su u manjoj mjeri ovisni o gospodarskim ciklusima, imajući u vidu rigidnost plaća. I konačno, neizravni porezi bi teoretski trebali biti proporcionalni BDP-u.

Porezne reforme

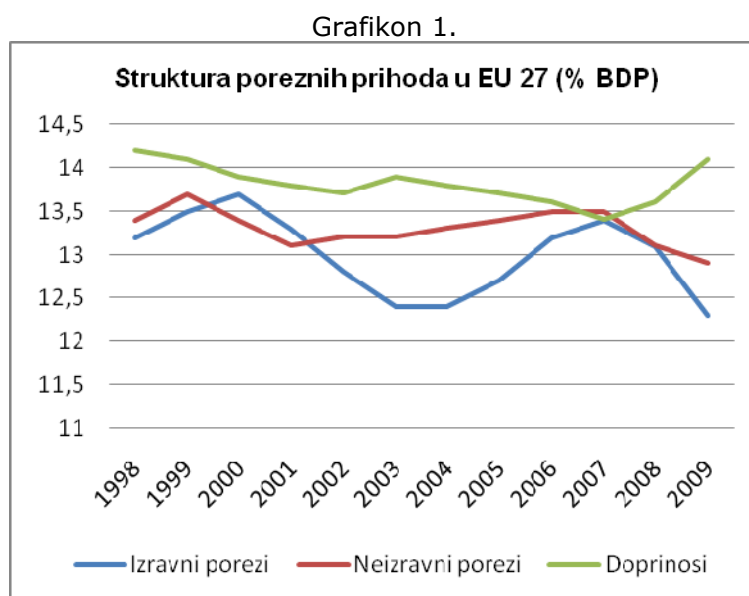
Krajem 2008. i u 2009. godini mjere ekonomske politike bile su usmjerene da podrže financijski sektor i podstaknu agregatnu tražnju. Pad indikatora poreznog opterećenja značajno je izražen u 2009. godini, usljed utjecaja ekonomske krize. Mnoge zemlje su usvojile mjere stimuliranja kupovne moći kućanstava i mjere potpore poduzećima sukladno Europskom ekonomskom planu oporavka (*European Economic Recovery Plan*). Fiskalna politika je bila ekspanzivna i u 2010. godini, mada u znatno manjem stupnju nego u prethodnoj godini. Članice koje je kriza zatekla sa relativno stabilnim javnim financijama najviše su doprinijele mjerama fiskalnog stimuliranja (Njemačka, Austrija, Danska, Švedska, Finska i Češka Republika). Pored mjera fiskalnog stimuliranja, neke članice su provele i mjere povećanja poreznih stopa. To se može objasniti

činjenicom da su u početnoj fazi krize mjere usmjerene na potporu ekonomskoj aktivnosti, dok su u kasnijoj fazi bile usmjerene ka konsolidaciji.

Tabela br.1. prikazuje nedavno provedene porezne mjere u EU. Napravljena je razlika između mjera koje se odnose na porezne stope, i onih koje utječu na poreznu osnovicu. Porezne mjere u okviru izravnog oporezivanja uglavnom su usmjerene na smanjenje opterećenja rada i kapitala. Sa druge strane, potreba za većim prihodima radi ograničavanja proračunskih deficita često je dovela do povećanja stopa neizravnih poreza. Pojedine članice su povećale fiskalno opterećenje potrošnje rastom stopa PDV-a i trošarina, kao i uvođenjem mjera širenja porezne osnovice.

Konačan ishod

Na grafikonu broj 1. su prikazani prihodi od izravnih, neizravnih poreza i doprinosa u razdoblju 1998-2009.

Izvor: Eurostat database, 21.02.2011.

Udio doprinosa u BDP-u je relativno stabilan tijekom promatranog razdoblja, ukazujući na svoju anticikličnost, kako je i očekivano. U 2008. i 2009. godini ovaj udio je povećan, usljed mjera ekonomske politike u cilju zaštite tržišta rada od ekonomske krize koje su pojačale poreznu osnovicu doprinosa. Tendencija rasta udjela prihoda od doprinosa naročito je karakteristična za zemlje sa visokim potrebama za strukturnim prilagođavanjem usljed krize (Litvanija, Španjolska, Irska, Portugal i Cipar). Pad udjela neizravnih poreza u bruto društvenom proizvodu rezultat je smanjenja potrošnje i povećanje štednje iz predostrožnosti usljed krize, kao i mjera smanjenja poreza u nekim zemljama. Izravni porezi pokazuju očekivanu procikličnu shemu, te je zabilježen njihov značajan pad u 2009. godini.

Literatura:

- *Taxation papers, Monitoring tax revenues and tax reforms in EU Member States 2010, Tax policy after the crisis, European Commission, Working paper No 24*
- *Government finance statistics, Summary tables- 2/2010, 2010 Edition, Eurostat, European Commission*
- *Eurostat database*

Tabela br.1. Skorašnje porezne mjere u EU

	POREZNA STOPA	OSNOVICA ILI POSEBAN REŽIM
	POREZ NA DOBIT	
POVEĆANJE	LT, HU, PT	BE, BG, IE, EL(2009-13), IT, LT (2009-11), HU
SMANJENJE	CZ, EL (2010-14),HU, LU, SI, SE, LT	AT, BE(2010-11), DE, ES(2009-11), IT, CY, LT, NL, PT, PL, RO, SE, SK, UK(2009-11)
	POREZ NA DOHODAK	
POVEĆANJE	EL, IE, FR, LV, PT, SI, UK	DK, EE, EL, ES, IE, HU, LV, LT, PT
SMANJENJE	AT, DE, DK, FR, FI, HU, LV, LT, RO	AT, BE, BG, DE, DK, ES (2008), FI, HU, MT, IE, IT, LV, LU, NL, PL, PT, RO, SK, SI, SE
	DOPRINOSI ZA SOCIJALNO OSIGURANJE	
POVEĆANJE	CY, EE, HU, PT, RO, SK, FI	BG, CZ, EE, LV, LT
SMANJENJE	BG, CZ, HU, RO, SE	FI
	POREZ NA DODANU VRIJEDNOST	
POVEĆANJE	CZ, EL, ES, EE, HU, LV, LT, FI	EE, LV, LT
SMANJENJE	IE, FI, UK (12.2008-09)	BE, DE, CY, FR, LT, MT, HU, NL, RO, SI, FI
	TROŠARINE	
POVEĆANJE	BG, DK, EE, EL, ES, IE, HU, LV, LT, PT, PL, RO, SI, FI	DK, FI, EL, LV
SMANJENJE	IT, LT (2009-11), PL, SK	BG

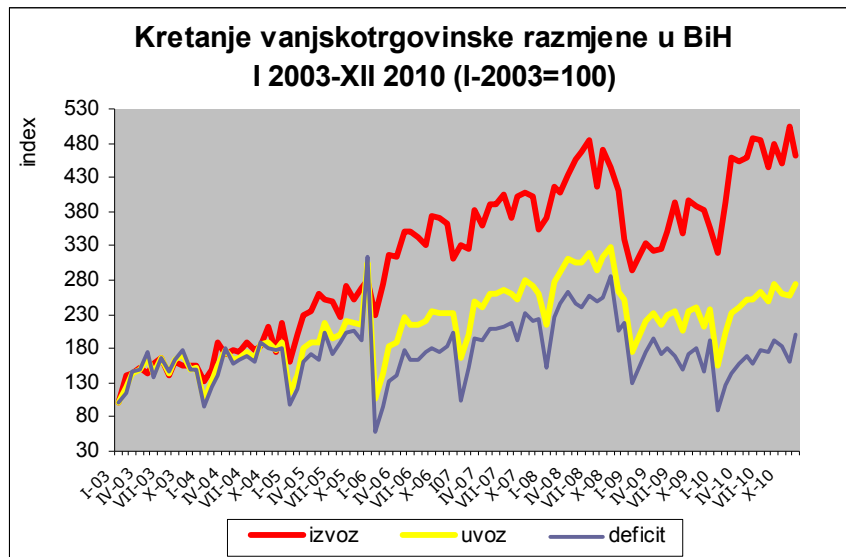
Izvor: Taxation papers, Monitoring tax revenues and tax reforms in EU Member States 2010, Tax policy after the crisis, European Commission, Working paper No 24, str. 28.

Pregled robne razmjene za razdoblje siječanj-prosinac 2010.godine

(autor: Mirela Kadić)

Analiza robne razmjene u razdoblju siječanj-prosinac 2010.godine predstavlja nastavak analiza objavljenih u prethodnim brojevima OMA biltena.

U 67.broju osvrnut ćemo se na kretanja osnovnih veličina robne razmjene u kontekstu globalnog oporavka i djelomičnog straha od 'double-dipa'⁶. Iako su mnoge zemlje tehnički izišle iz recesije, opterećenost proračuna velikim iznosima fiskalnih stimulansa čiji efekt polako blijedi, dužnička kriza u Grčkoj i drugim zemljama EU, nemiri u sjevernoj Africi, čine da mnoge zemlje EU strepe nad anemičnim rastom svojih ekonomija u nekoliko prethodnih tromjesečja. Mogućnost druge recesije, koja bi, po mnogim ekonomskim teoretičarima, bila mnogo oštrija nego prethodna, postoji kao realna. Reagibilnost svjetskih tržišta u ovakvoj situaciji J.M.Keynes je opisao kao tzv. 'izbor najljepše djevojke' (engl.'beauty contest')⁷. Naime, John Maynard Keynes, najutjecajniji ekonomista 20.stoljeća, vjerovao je da su investicije volatilne iz razloga što su mnogi investitori u svojim odlukama vođeni očekivanjima a ne onim što drugi investitori misle, a ne očekivanjima o realnoj profitabilnosti te iste investicije.

Rezultat ovakvog tržišnog razmišljanja vodi neefiskanom tržištu i stvaranju tzv.*tržišnih balona* (engl.*market bubbles*).

⁶ 'Dugoročan makroekonomski trend okarakteriziran kao recesija, oporavak, i opet recesija. Naprimjer, ekonomija SAD-a ušla je u recesiju 1929.godine koja se nastavila do 1933. Oporavak je trajao do 1937.godine kada je počela druga recesija. 'Double-dip' recesija obično ima razdoblja slabog oporavka između recesija (iako primjer iznad podrazumijeva nekoliko godina između sa vrlo snažnim rastom); analitičari, stoga, brinu o mogućnosti double-dip recesije kad je oporavak između slab.'

Dostupno na: <http://financial-dictionary.thefreedictionary.com/Double+Dip+Recession>

⁷ U ekonomskoj teoriji ovaj termin poznat je kao 'Keynesian beauty contest'. Keynes je primjetio da investicijske strategije slične tadašnjem takmičenju u dnevnim novinama u Londonu, koje su objavljivale fotografije stotine mladih žena. Pobjednik takmičenja bio je čitatelj koji je izabrao pet djevojaka koje su bile najljepše po općoj suglasnosti.

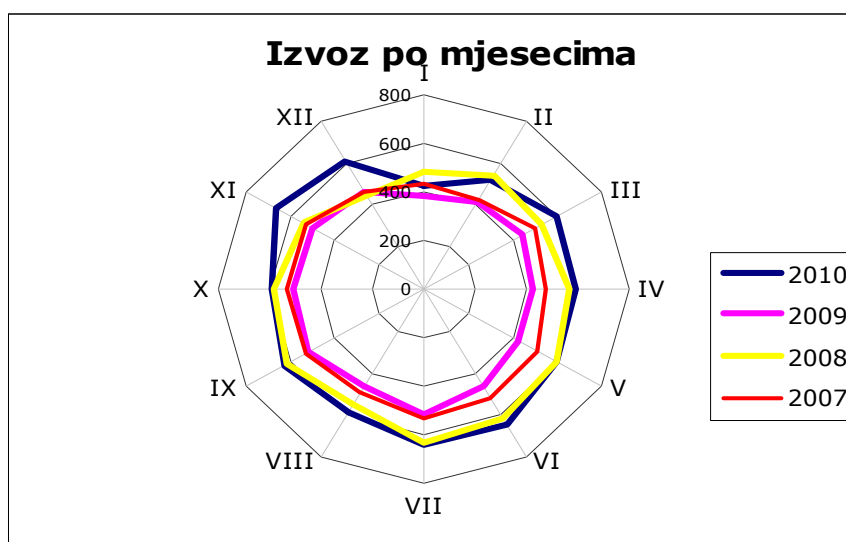
U uvjetima ovakvih globalnih gospodarstvenih kretanja u 2010.g. bilježimo sljedeće trendove u robnoj razmjeni Bosne i Hercegovine sa inozemstvom:

- Rast izvoza za 28,28% u odnosu na 2009.g
- Uvoz je porastao za 10,26% u odnosu na prethodnu godinu, međutim vrijednost uvoza u ovoj godini je još uvijek za 16,4% manji u odnosu na 'pretkriznu' 2008.
- Obim razmjene povećao se za 15,84%, ali je za skoro 10% manji od obima u 2008.
- Pokrivenost uvoza izvozom se, u skladu sa prethodno navedenim trendovima, povećao i za 2010.godinu iznosi 52,11%

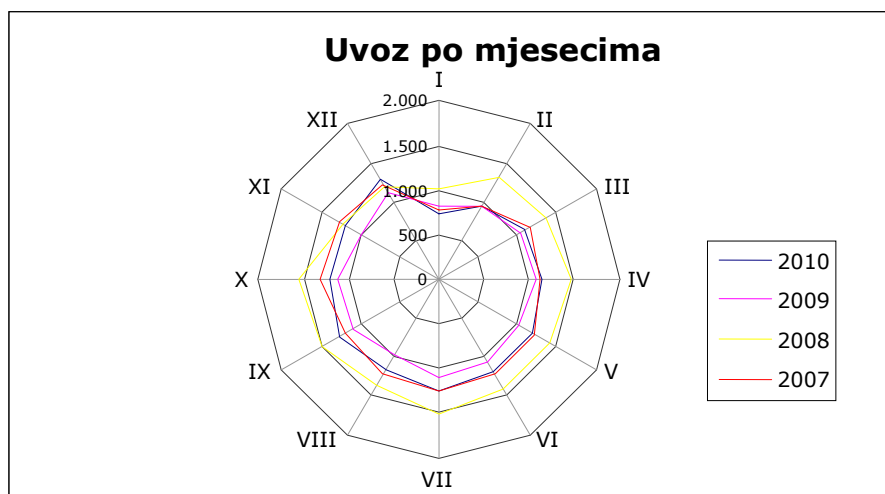
izraženo u %	2009/2008		2010/2009		2010/2008		2010/2009	2010/2008
	I pg	II pg	I pg	II pg	I pg	II pg		
Izvoz	-23,70	-11,57	32,31	24,83	0,95	10,39	28,28	5,68
Uvoz	-25,26	-23,14	4,62	15,53	-21,81	-11,20	10,26	-16,40
Obim	-24,80	-19,80	12,92	18,48	-15,08	-4,98	15,84	-9,95
Deficit	-26,39	-31,01	-16,15	7,41	-38,28	-25,90	-4,36	-31,88
Pokrivenost	2,09	15,05	26,47	8,05	29,11	24,31	16,35	26,41

Tabela 1

Kao što je vidljivo na grafikonu 2 vrijednosti izvoza za 2010. su najviše zabilježene u posljednje četiri godine. U drugom i trećem tromjesečju mjesečne vrijednosti izvoza 'poklapaju' se sa onima u 2008.

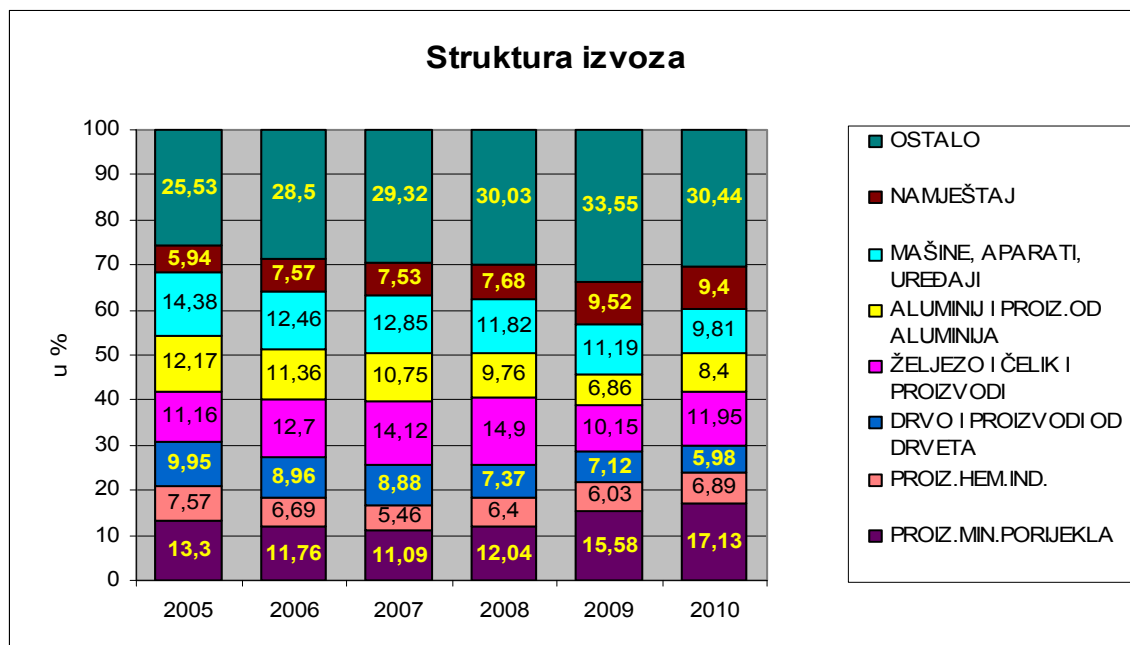
Grafikon 2

Grafikon 3

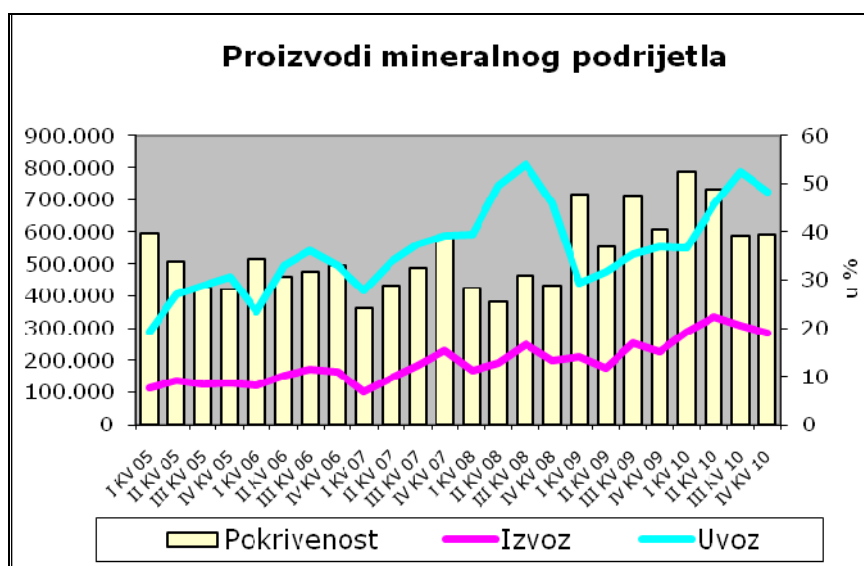
S druge strane daleko najveću površinu na grafikonu 3 koji predstavlja mjesečne vrijednosti uvoza po godinama zauzima površina oivičena žutom krivuljom, odnosno uvoz za 2008. Tamnoplava krivulja (vrijednost uvoza za 2010.) tek se u četvrtom tromjesečju 'poklapa' sa već pomenutom žutom krivuljom, što i nije značajno s obzirom da su se prvi efekti krize osjetili u četvrtom tromjesečju 2008.

Struktura robne razmjene

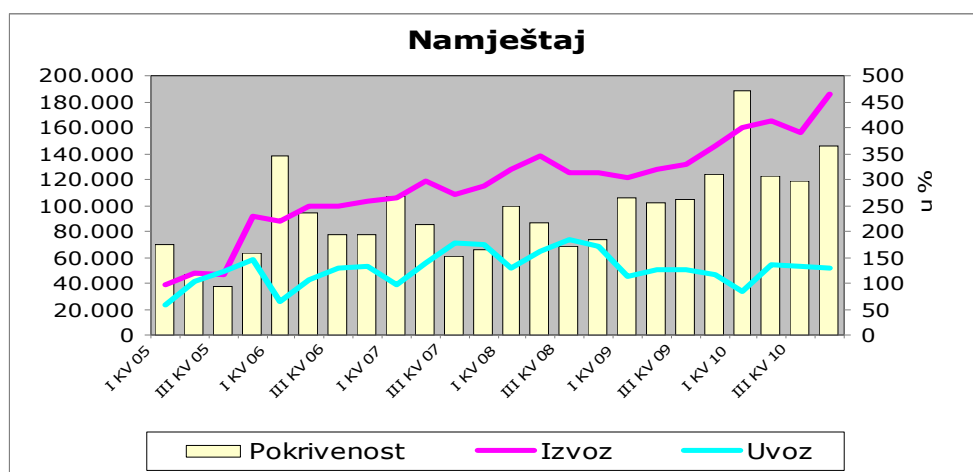
Grafikon 3

Izvoz je u 2010. porastao za 28,28%. Skupine sa najznačajnijom stopom rasta izvoza su: bazni metali i proizvodi od baznih metala (53,64%), prije svega željezo i čelik i aluminij, koji zajedno čine oko 20% ukupnog izvoza, zatim proizvodi mineralnog podrijetla (41,07%) i proizvodi kemijske industrije (46,53%), gdje su izdvojeni anorganski kemijski spojevi. Na grafikonu 4 primjećujemo smanjenje udijela skupine 'strojevi, aparati i uređaji' i grupe 'drvo i proizvodi od drveta', te kontinuirano povećanje udijela 'proizvoda mineralnog podrijetla' u ukupnom izvozu.

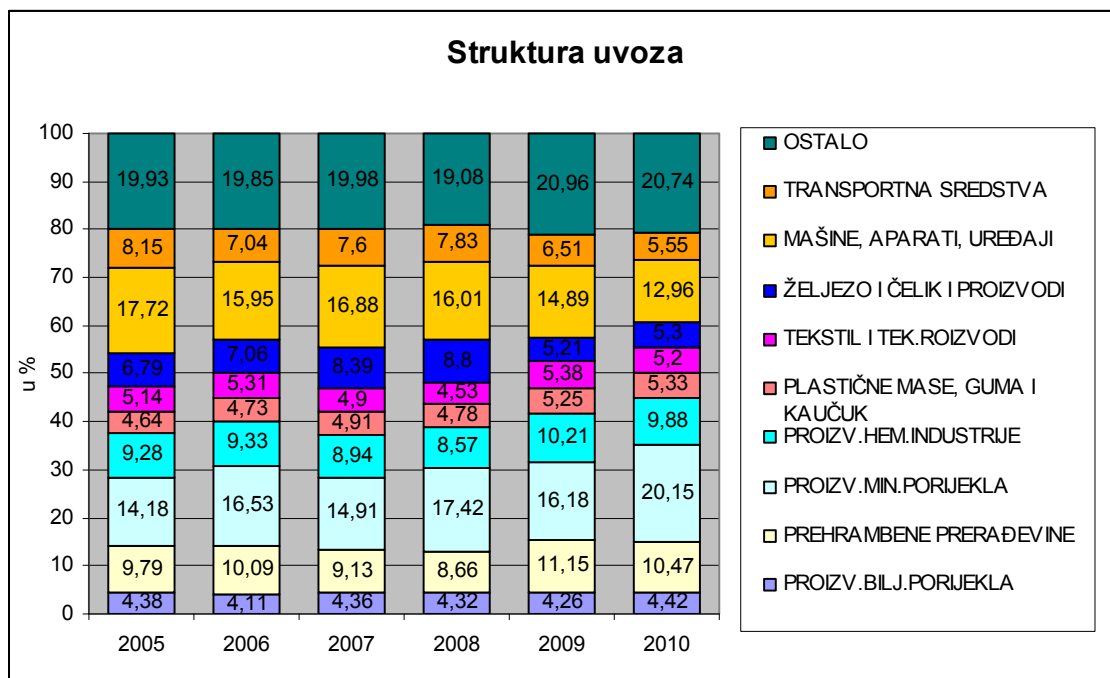
Grafikon 4

Uprkos činjenici da BiH bilježi kontinuiran rast izvoza proizvoda mineralnog podrijetla (električne energije i naftnih derivata), ova skupina proizvoda ostvaruje najveći deficit u ukupnom deficitu robne razmjene u 2010. (oko 1,528 milijardi KM, grafikon 8) i relativno malu pokrivenost uvoza izvozom (grafikon 5).

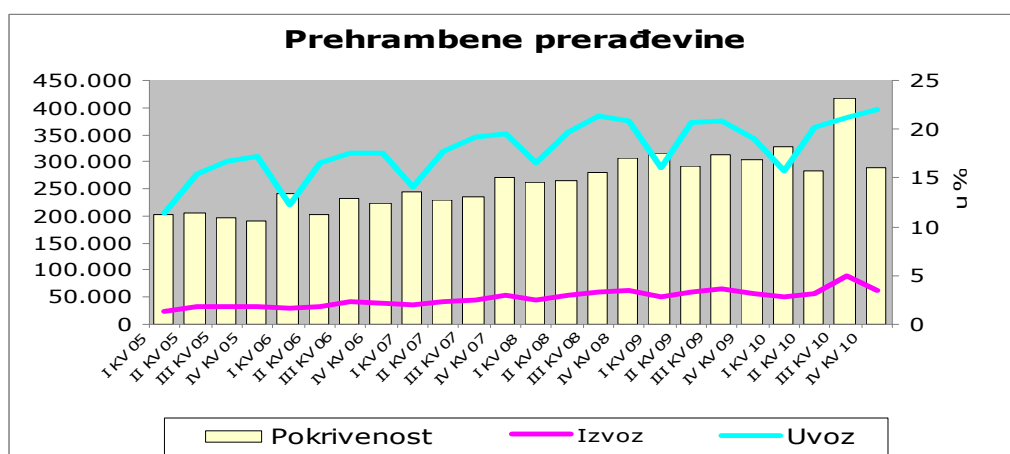
Grafikon 5

Najveći trgovinski suficit ostvaren je unutar podskupine 'namještaj' (oko 476 miliona). Ova skupina je u ovoj godini u odnosu na prethodnu zabilježila rast od 26,71%. Grafikon 6 pokazuje veliku pokrivenost uvoza izvozom.

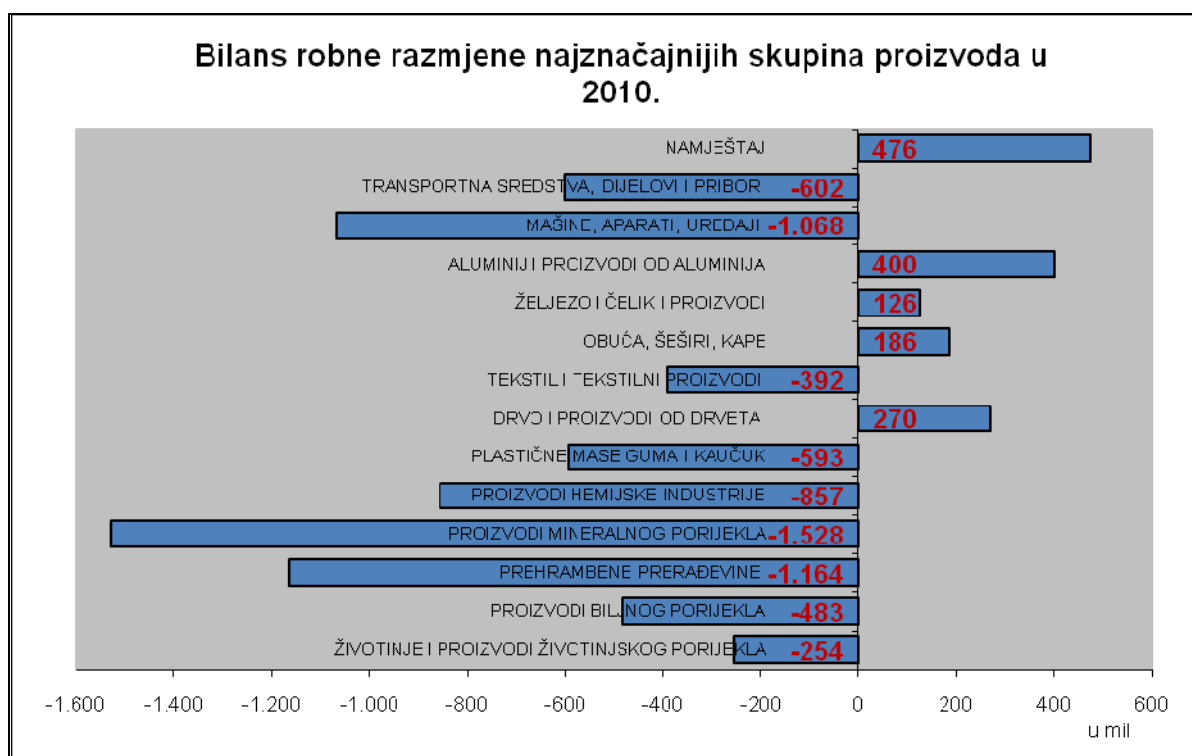
Grafikon 6

Uvoz je u 2010. porastao za 10,26%. Proizvodi biljnog podrijetla (prvenstveno žitarice) ostvarili su rast od 14,48%, proizvodi mineralnog podrijetla 37,33%, bazni metali i proizvodi od baznih metala 12,5%. Pad uvoza značajniji od drugih zabilježen je unutar skupine 'transportna sredstva' 6,07% i skupine 'strojevi, aparati i uređaji' 4,02%.

Grafikon 7

Skupina 'prehrambene prerađevine' čini 10,47% ukupnog uvoza BiH u 2010. Zbog vrlo niske pokrivenosti uvoza izvozom (maksimalna pokrivenost zabilježena u trećem tromjesečju 2010. 23,51%) ova skupina ostvaruje drugi najveći deficit u trgovinskoj razmjeni BiH (oko 1,164 milijardi KM, grafikon 9).

Grafikon 8

Na koncu, grafikon 9 nudi sliku bilance robne razmjene BiH sa inozemstvom u 2010. po najznačajnijim skupinama proizvoda.

Iz aktivnosti Odjeljenja

Banja Luka, 10. veljače 2010.g. - U sklopu obilježavanja 36. obljetnice osnutka Ekonomskog fakulteta u Banjaluci održan je međunarodni znanstveni skup pod nazivom „Krizna kao izazov za kreiranje novih strategija i politika “. Na skupu, pored eminentnih sudionika iz Slovenije, Hrvatske, Srbije i BiH, dr. sc. Dinka Antić, šef Odjeljenja za makroekonomsku analizu, je održala prezentaciju na temu “Postkrizna porezna strategija Europske unije i pouke za Bosnu i Hercegovinu “.

Konsolidirani izvještaji

(pripremila: Aleksandra Regoje i Mirela Kadić)

Tabela 1. (Konsolidirani izvještaji: BiH- Centralna vlada)

Konsolidirani izvještaj uključuje:

- prihode i rashode proračuna institucija BiH,
- prihode i rashode proračuna FBiH i županija,
- prihode i rashode proračuna RS,
- prihode i rashode proračuna BD.

Tabele 2.1. – 2.3. (Konsolidirani izvještaji: županije)

1. Konsolidirani izvještaj uključuje:

- Prihode i rashode proračuna županije
- Prihode i rashode proračuna pripadajućih općina

2. Neto financiranje se odnosi na razliku primljenih zajmova i njihove otplate

BiH- Centralna vlada

	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	Ukupno
Prihodi	411,7	394,3	387,3	557,4	444,5	462,1	486,9	481,7	498,8	550,5	491,2	5.166,3
Porezni prihodi	366,9	346,6	332,4	441,8	401,4	414,3	406,2	431,0	432,2	429,6	430,7	4.433,0
Neizravni porezi	326,3	303,9	259,7	340,6	353,8	368,6	361,6	388,2	384,6	367,1	384,2	3.838,5
Izravni porezi	40,6	42,7	72,7	101,3	47,6	45,7	44,6	42,8	47,6	62,4	46,5	594,5
Prihodi od poreza na dobit	15,2	16,7	44,5	69,2	19,2	18,4	16,5	16,1	18,9	34,6	17,0	286,3
Prihodi od poreza na dohodak	23,6	23,1	26,3	30,2	26,5	25,4	26,2	25,0	27,0	25,9	28,0	287,2
Ostali izravni porezi	1,8	2,8	1,9	1,9	2,0	1,9	1,9	1,7	1,6	2,0	1,5	21,1
Doprinosi	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Neporezni prihodi	42,3	45,6	53,3	113,5	40,5	46,9	48,4	46,3	45,3	66,8	52,6	601,5
Grantovi	2,6	2,1	1,5	2,0	2,6	1,0	1,8	2,4	1,3	4,1	4,4	25,7
Ostali prihodi	0,0	0,0	0,0	0,1	0,0	0,0	30,5	2,1	20,0	50,0	3,5	106,2
Rashodi	409,2	384,5	493,8	486,0	470,2	585,1	465,1	463,3	601,7	544,3	509,1	5.412,2
Bruto plaće i naknade	198,1	202,2	217,1	215,8	212,5	251,5	198,2	207,4	217,5	233,7	221,7	2.375,6
Izdaci za materijal i usluge	22,5	32,9	46,2	41,2	46,3	57,1	36,4	38,0	55,9	57,8	55,4	489,7
Subvencije i transferi	96,3	98,3	210,6	167,6	149,1	191,9	168,3	153,7	235,2	188,1	160,6	1.819,7
Kamate	2,8	3,8	11,1	5,2	9,4	19,0	2,1	6,7	19,4	7,7	18,9	106,1
Kamate na ino-dug	2,7	3,6	9,2	5,2	9,2	18,0	1,9	6,5	5,7	7,6	8,6	77,9
Kamate na unutarnji dug	0,1	0,2	1,9	0,1	0,2	1,1	0,2	0,1	13,7	0,2	10,4	28,1
Ostala tekuća potrošnja	18,1	26,8	23,8	35,7	39,9	36,2	30,9	35,1	45,9	26,5	33,6	352,3
Kapitalni izdaci	14,5	14,5	20,4	11,0	13,4	24,0	17,3	17,6	21,5	20,4	20,0	194,5
Ostali izdaci	58,3	7,4	-27,2	10,1	9,3	13,5	12,2	8,9	17,3	13,7	9,4	133,0
Primljene otplate datih zajmova (neto) i kapitalni dobici	-1,2	-1,4	-8,3	-0,5	-9,7	-8,1	-0,4	-4,1	-10,9	-3,5	-10,6	-58,6
Bilanca	2,5	9,9	-106,5	71,5	-25,7	-123,0	21,8	18,4	-102,9	6,1	-18,0	-245,9
Financiranje	-2,5	-9,9	106,5	-71,5	25,7	123,0	-21,8	-18,4	102,9	-6,1	18,0	245,9

Tabela 1.

Bosansko-podrinjska županija I-XI 2010.g.

	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	I-XI 2010
1 Prihodi (11+12+13+14)	2.789.712	2.491.593	2.466.264	3.007.294	3.150.936	3.163.416	3.330.508	3.372.464	5.393.112	6.194.158	3.244.998	38.604.454
11 Prihodi od poreza	2.354.969	2.109.402	2.141.597	2.610.781	2.561.312	2.425.677	2.792.827	2.975.134	2.937.761	2.814.267	2.800.626	28.524.352
Porezi na dohodak i dobit	189.327	221.999	226.167	355.422	222.765	224.253	245.647	238.173	257.199	253.820	275.201	2.709.974
Porez na imovinu	20.780	44.620	14.972	21.305	19.880	8.650	12.064	23.872	15.396	22.455	25.067	229.061
Neizravni porezi	2.144.691	1.842.553	1.900.165	2.233.829	2.318.483	2.192.382	2.534.914	2.712.898	2.664.936	2.537.800	2.500.106	25.582.757
Ostali porezi	171	230	294	225	185	392	201	190	229	192	252	2.560
12 Neporezni prihodi	325.862	285.449	235.582	273.662	509.130	409.632	458.274	287.908	234.624	285.606	343.124	3.648.852
13 Grantovi	95.845	93.354	84.982	119.458	72.792	324.457	67.449	89.350	2.214.488	3.090.132	93.289	6.345.596
14 Ostali prihodi	13.036	3.388	4.103	3.393	7.702	3.650	11.958	20.072	6.239	4.153	7.959	85.654
2 Rashodi (21+22)	2.746.925	3.248.773	2.938.706	2.932.537	3.495.079	2.791.299	3.632.738	2.884.812	5.546.413	3.749.750	3.447.671	37.414.702
21 Tekući izdaci	2.746.925	3.248.948	2.938.881	2.932.712	3.495.254	2.791.474	3.632.913	2.884.987	5.546.588	3.749.750	3.447.671	37.416.102
Bruto plaće i naknade	1.766.073	1.821.355	1.860.522	1.834.799	1.801.082	1.805.575	2.102.804	1.714.983	1.799.994	1.816.992	1.734.921	20.059.099
Izdaci za materijal i usluge	431.172	363.368	431.632	261.796	325.632	267.884	300.880	234.633	440.668	511.480	286.482	3.855.627
Grantovi	497.920	1.063.364	645.833	835.367	1.367.675	717.257	1.176.625	934.747	3.305.329	1.420.757	1.425.793	13.390.667
Izdaci za kamate i ostale naknade	51.559	862	806	749	865	758	52.604	623	597	521	475	110.419
Doznake nižim potrošačkim jedinicama	200	0	89	0	0	0	0	0	0	0	0	289
22 Neto pozajmljivanje*	0	-175	-175	-175	-175	-175	-175	-175	-175	0	0	-1.400
3 Neto nabavka nefinancijskih sredstava	47.007	30.182	118.454	22.606	60.473	264.558	182.895	12.235	380.028	61.446	232.190	1.412.073
4 Vladin suficit/deficit (1-2-3)	-4.219	-787.363	-590.895	52.152	-404.615	107.559	-485.125	475.417	-533.330	2.382.962	-434.863	-222.320
5 Neto financiranje**	-154.063	-14.020	-15.213	-14.630	-17.359	-16.464	-167.571	-15.276	-15.655	-14.655	-14.408	-459.315

Tabela 2.1.

Posavska županija I-XI 2010.g.

	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	I-XI 2010
1 Prihodi (11+12+13+14)	2.728.716	2.362.270	2.792.890	2.951.952	2.712.214	2.942.853	3.016.781	3.076.283	5.280.467	5.950.414	2.947.874	36.762.714
11 Prihodi od poreza	2.179.459	1.926.371	2.067.830	2.392.316	2.219.470	2.034.086	2.344.753	2.498.318	2.549.922	2.350.659	2.303.274	24.866.457
Porezi na dohodak i dobit	240.531	357.081	506.180	469.451	355.295	256.885	295.196	278.536	287.718	289.286	285.474	3.621.634
Porez na imovinu	33.683	61.587	29.473	141.498	25.491	33.378	36.144	50.325	38.967	43.484	31.560	525.588
Neizravni porezi	1.902.481	1.503.858	1.526.948	1.777.810	1.837.555	1.740.627	2.011.956	2.166.857	2.216.611	2.013.335	1.980.815	20.678.854
Ostali porezi	2.764	3.846	5.228	3.556	1.130	3.196	1.456	2.600	6.625	4.553	5.426	40.380
12 Neporezni prihodi	529.791	435.899	635.281	537.086	372.461	436.634	578.117	557.664	452.635	522.683	594.867	5.653.117
13 Grantovi	19.466	0	89.780	22.550	120.284	21.956	93.911	20.300	2.277.911	3.077.073	49.732	5.792.962
14 Ostali prihodi	0	0	0	0	0	450.178	0	0	0	0	0	450.178
2 Rashodi (21+22)	2.547.500	2.806.755	3.481.749	2.746.867	2.981.687	2.977.988	2.642.853	3.040.874	3.525.096	3.713.723	3.682.505	34.147.597
21 Tekući izdaci	2.557.500	2.806.755	3.481.749	2.746.867	2.981.687	2.977.988	2.642.853	3.040.874	3.525.096	3.713.723	3.683.005	34.158.097
Bruto plaće i naknade	1.592.419	1.639.424	1.667.987	1.658.966	1.650.946	1.639.987	1.497.852	1.745.792	1.898.912	1.999.115	1.686.338	18.677.738
Izdaci za materijal i usluge	759.915	611.858	753.903	493.575	512.559	518.862	560.609	646.572	615.448	736.446	568.049	6.777.796
Grantovi	191.151	554.954	1.057.224	593.294	817.145	804.084	583.380	647.590	1.009.845	977.270	1.427.783	8.663.721
Izdaci za kamate i ostale naknade	14.015	519	2.635	1.032	1.037	15.055	1.011	920	891	892	835	38.841
Doznake nižim potrošačkim jedinicama	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
22 Neto pozajmljivanje*	-10.000	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-500	-10.500
3 Neto nabavka nefinancijskih sredstava	144.702	15.575	156.165	324.717	728.183	113.906	-107.839	651.944	794.527	891.184	370.588	4.083.653
4 Vladin suficit/deficit (1-2-3)	36.515	-460.060	-845.024	-119.632	-997.656	-149.041	481.766	-616.535	960.844	1.345.507	-1.105.218	-1.468.536
5 Neto financiranje**	-38.284	0	0	0	0	-33.205	0	0	0	0	0	-71.489

Tabela 2.2.

Tuzlanska županija I-XI 2010.g.

	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	I-XI 2010
1 Prihodi (11+12+13+14)	30.367.530	26.882.945	31.262.669	32.456.982	33.628.621	32.207.686	37.046.465	35.838.072	41.049.027	36.979.493	36.503.139	374.222.630
11 Prihodi od poreza	26.258.636	21.837.188	24.010.104	26.428.823	27.862.461	25.400.857	28.392.480	30.172.348	31.037.564	29.845.454	28.808.097	300.054.013
Porezi na dohodak i dobit	5.472.231	3.594.670	5.498.718	4.754.483	5.746.666	3.702.780	3.989.161	4.136.349	5.489.938	4.758.675	4.727.869	51.871.542
Porez na imovinu	568.896	1.150.727	819.224	819.005	636.145	815.963	701.609	921.877	912.475	736.201	655.282	8.737.404
Neizravni porezi	20.211.964	17.079.310	17.678.826	20.762.984	21.471.505	20.399.633	23.694.097	25.071.170	24.577.706	23.889.483	23.277.667	238.114.345
Ostali porezi	5.545	12.480	13.337	92.351	8.145	482.480	7.613	42.951	57.446	461.095	147.279	1.330.722
12 Neporezni prihodi	3.647.071	4.662.788	6.880.193	5.179.980	4.812.102	6.163.859	7.923.433	4.946.843	8.948.221	6.407.352	6.432.362	66.004.204
13 Grantovi	461.822	361.869	369.486	806.678	954.058	642.871	718.052	708.906	1.057.621	644.587	1.268.433	7.994.384
14 Ostali prihodi	0	21.100	2.886	41.500	0	100	12.500	9.975	5.620	82.100	-5.753	170.029
2 Rashodi (21+22)	25.739.449	30.171.411	35.531.548	32.154.398	31.511.755	34.409.537	31.645.464	31.318.295	35.240.150	37.535.613	37.474.909	362.732.529
21 Tekući izdaci	25.879.766	30.313.594	34.207.680	31.145.716	31.613.808	33.776.851	31.202.384	31.220.331	35.145.002	36.923.310	37.047.818	358.476.260
Bruto plaće i naknade	19.713.866	20.287.512	22.405.605	20.435.429	20.240.309	20.386.067	18.884.429	18.142.681	20.295.221	20.333.267	20.824.594	221.948.982
Izdaci za materijal i usluge	3.219.606	4.281.605	4.668.429	4.637.165	4.159.126	5.783.276	6.004.824	4.694.602	5.157.284	6.855.455	6.098.871	55.560.243
Grantovi	2.837.194	5.606.617	6.945.214	5.952.454	6.829.196	7.435.533	6.093.948	8.173.145	9.474.940	9.404.358	9.909.779	78.662.378
Izdaci za kamate i ostale naknade	45.079	6.466	5.549	8.382	214.865	5.334	46.442	77.603	4.425	111.328	62.988	588.462
Doznake nižim potrošačkim jedinicama	64.020	131.394	182.882	112.287	170.311	166.640	172.740	132.300	213.133	218.902	151.587	1.716.196
22 Neto pozajmljivanje*	-140.317	-142.183	1.323.868	1.008.681	-102.052	632.687	443.079	97.964	95.148	612.303	427.091	4.256.269
3 Neto nabavka nefinancijskih sredstava	464.326	1.387.286	1.161.225	1.052.362	800.035	1.803.494	1.192.968	2.703.919	3.161.985	1.909.937	3.224.645	18.862.183
4 Vladin suficit/deficit (1-2-3)	4.163.754	-4.675.752	-5.430.104	-749.778	1.316.831	-4.005.345	4.208.033	1.815.858	2.646.892	-2.466.057	-4.196.415	-7.372.083
5 Neto financiranje**	-208.495	-58.799	-117.526	-323.404	-161.924	-104.927	-224.814	-121.068	-103.792	-151.243	-136.598	-1.712.590

Tabela 2.3.